

**Oponentský posudek disertační práce mgr. Pavla Šidáka
„Literatura architextového pnutí: Poetika posvátného“**

Pavel Šidák sepsal a předložil k obhajobě práci původní, podnětnou a způsobem řešení také inovativní, práci, na níž je vidět zralost toho stupně, k níž by se měl každý doktorand během svého studia dobrat. Práce je založena na obeznámenosti s celým spektrem relevantního materiálu, jenž je nejen parafrázován, konspektován či jinak využíván, ale jenž je také dostatečně intelektuálně zažit, vstřebán a produktivně domyšlen.

Pavel Šidák věnoval svoji disertaci tématu, které je pro uvažování o literatuře podstatné a produktivní, byť mu dosud chybí uspokojivé řešení. Tímto tématem je způsob konceptualizace toho, co se provizorně obvykle označuje jako „křesťanská“ či specifičtěji „katolická“ literatura. Pavel Šidák danou problematiku řeší s využitím široké škály teoretické literatury, a svá řešení pak ověřuje na konkrétním materiálu české literatury 20. století, především na díle Jana Čepa.

Práce je komponována jako průběžný myšlenkový proces. Byť má navenek tradiční kompozici (zmapování dosavadního, pak návrh a rozpracování svého vlastního řešení), její četba je zážitkem po celou dobu: nikde se pouze neshrnuje, neparafrázuje, nepopisuje, ale všude se produktivní myšlení děje, a to tak, aby bylo sledovatelné. Což souvisí i s tím, že Šidákův slovník i dikce jsou dostatečně přesné a zřetelné, ale přitom netrpí pojmovou přetížeností či zaumností.

Na práci velice oceňuji schopnost neustále reflektovat svůj postup a užitou metodu konceptualizace i argumentace. Toto sebe-vědomí dodává práci příjemné a produktivní sebevědomí, s nímž se pak nebojí pouštět se i do řešení, v nichž naráží i na limitní oblasti či zpochybňuje uznávané autority: je to příjemnější postup než obezřetné ignorování oblastí, kde by mohla zvolená argumentace selhávat. Vcelku čtenářsky příjemné je mi i průběžné odkládání řešení či anoncování toho, co bude dále: kolikrát jsme jen nalákáni na prvních 70 stránkách na oddíl 8.5, kde je nám přislíbena definice klíčového pojmu literatura architextového pnutí!

Samotné řešení teoretizačního vymezení daného typu literatury jako „literatury architextového pnutí“ je promyšlené a dobře vyargumentované. Jedinou nevýhodu nově proponovaného pojmu spatřuji v jeho rozsahu. Nejde bohužel o pojem uživatelsky vstřícný, takže jeho významovou náplň bude třeba po léta dokola připomínat.

Těší mne i to, že Pavel Šidák nepřešel od teoretické k textově aplikované části, zabývající se prózou Jana Čepa způsobem, který je bohužel obvyklý: za pomoci nově

zkonstruovaného pojmosloví sdělovat to, co se už beztak ví a co by každý pozorný čtenář dokázal naformulovat i bez tohoto pojmosloví. Šidák opravdu pojmy – ale hlavně způsob myšlení konstituovaný v první části práce – používá, rozkrývá si je nad Čepovými texty jako interpretační rastr. Jeho interpretace jsou citlivé a přesvědčivé a nabízejí celou řadu produktivních pozorování, formulovaných na příjemném rozpětí konkrétně textového a zobecněného. Komparativní tčkání od Čepa ledaskam, kde se jeví být nějaký srovnatelný rys, je kompozičně zvládnuté a dikci i argumentaci spíše dynamizuje než znepřehledňuje.

Práce tohoto typu i ambice se pochopitelně nemůže vyhnout tvrzením či řešením, která si říkají o diskusi či formulaci jiného pojetí. Zde je pár takovýchto diskusních bodů, na něž bych rád od autora slyšel při obhajobě reakci:

1) Oddíl 3. Ideologie. Zde si, myslím, autor připravil až příliš uspěchané řešení, kdy na základě proponovaného protikladu ideologie versus umění vyloučil ideologii z umění jako nepřátelskou sílu. A to i za cenu, že od Ricoeurova pojetí „sociální imaginace“ uteče do ochranné náruče jednoduché binární opozice, deklarované Helenou Koskovou, a to tak, že si k pomoci vezme „doklad“ o neuměleckosti ideologie, jímž je mu literatura 50. let 20. století, a dále za pomoci hloupého Vlašínova hesla ze *Slovníku literární teorie*. Nechci se pouštět do obsáhlé argumentace, nicméně tvrdím, že stopa ideologizujících diskursů je obsažena v každém literárním textu; kdyby Šidák místo Eagletona vzal v potaz třeba Theun A. van Dijka (*Ideology: A Multidisciplinary Approach*. London, Sage 1988), Foucaulta, Bourdieua, Geertze či kohokoli z nových historiků, našel by tam pro to doklady také. Mýlím-li se, chci, aby mi při obhajobě toho mé chápání vyvrátil.

2) Pavel Šidák si někdy práci zjednodušuje kategorizováním či hodnocením, které je příliš necitlivé, „řeznické“. Příklad: Tvrzení, že *Život Briana* od Monty Python's „nemíří do ideologie (jakožto oblasti sporu či polemiky), ale do oblasti komiky“ (s. 33), je prostě neudržitelným zjednodušením recepčního dění kolem tohoto filmu, které se mu dobře hodí do argumentačního řetězce, ale nerespektuje snadno dostupná fakta (viz třeba http://en.wikipedia.org/wiki/Monty_Python's_Life_of_Brian).

3) Byť je pochopitelně v rámci široké a vzájemně propojené problematiky, kterou bere v potaz, nemožné rozlišit vždy zdroje a koncepty relevantní od marginálních či dílčích, ne vždy rozumím tomu, proč si pro řešení vybírá právě ty které autory či koncepty. Řešit téma náboženství jako znaku za využití prací M. Otruby a A. Hamana je sice originální, ale přece jen překvapí, že se neberou v potaz práce, které tuto tematiku mají přímo ve svém zadání (např. Nöth, Winfried. *Handbook of Semiotics*. Bloomington: Indiana University Press, 1990; Sebeok, Thomas A., ed.: *Encyclopedic Dictionary of Semiotics*. 3 vols. 2nd ed. Berlin:

Mouton de Gruyter, 1994. Sebeok, Thomas A.. *Signs: An Introduction to Semiotics*. Toronto: University of Toronto Press, 1994; Corrington, Robert S.: *A Semiotic Theory of Theology and Philosophy*. Cambridge, Cambridge University Press, 2000).

4) I přes číselné členění si někdy nejsem jistý celkovým designem kapitol. Tak např. 9. 2 Jazyk o posvátnu nabízí oddíly Apofatie, Tabu a Ticho, které jsou pěkně zpracovány jako autonomní hesla. Celku ale nerozumím: oddíl Ticho končí a já jako čtenář nevím, zda je tím „jazyk o posvátnu“ vyčerpán, nebo zda se jen najednou skončilo.

5) Překlepy a další nedbalosti. Na rozsah a především charakter textu je jich málo, ale jsou. Uvádím jen oddíl Literatura: „Mladá Fronta“ (s. 154), „Bachtin, Michajlovič Michail“ (s. 155), „Dvořák, Miloš. o katolictví“ (s. 155; malé písmeno na začátku knižního titulu se opakuje ještě několikrát), „Gallagherová, Caterina“ (s. 156), „Berkley“ (s. 156), „Hrbata, Zdeněk – Procházka, Miroslav“ (s. 157), „Kopecký, Miloš“ (s. 157). Také nemyslím, že nakladatelství Host je třeba psát celé velkými písmeny. Někdy jde – a doktorand to jistě uzná – o omyly nemilé.

Ve výše uvedeném výčtu jde však o výhrady vesměs dílčí. Celek práce nesporně splňuje kritéria kladená na disertační práce na FF UK: jde o práci s původním a podstatným tématem, která je zpracována na základě výborné obeznámenosti s relevantní literaturou a která přináší nová originální řešení. Proto tuto disertační práci jednoznačně **doporučuji k obhajobě**.

V Praze dne 11. 4. 2008

Doc. PhDr. Petr Bílek, CSc.